

בארה של תורה

פשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה ומוסר / נכתב ונערך ב"ה ע"י הרב ראובן גולן

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללים לאברכים מצויינים, רח' הי"ש 12

כתובת המערכת:

רחובות- ההגנה 56/5

טל' - 055-2537170

דוא"ל להערות וקבלת

העלון מדי שבוע:

rg5740@gmail.com

©

גליון 688 חשון תשפ"א שנה טו'

לע"נ ר' משה בן שמעה אביבי ז"ל הונצח ע"י בניו ידידינו ה"ה יוחאי ויוסי אביבי הי"ו

פרשת חיי שרה

שרה הצטערה שלא נטלה חלק בעקידה

"ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה" (כג, א)

פירש"י "שני חיי שרה- כולן שוים לטובה". והקשה **הכתב סופר** מדוע לא מצינו שהעיד הכתוב כן בשאר הצדיקים שהיו חייהם כולם שוים לטובה. עוד העיר על דברי **רש"י** (פס' ב') "למה נסמכה מיתת שרה לעקידה, לפי שעל בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרחו נשמתה", שלכאורה הרי שרה אמנו היתה גדולה בנבואה מאברהם וכיצד יתכן שפרחה נשמתה מחמת צערה על כך שבנה נקרב לפני ה' בשעה שזהו רצון ה' [וכבר הוזכרה קושיא זו בראשונים, ראה ברבינו **פליטאל ובחידושי הריב"א** על התורה].

ולכן חידש **הכתב סופר** חידוש נורא, **שרה נצטערה על כך שהעקידה הוסתרה ממנה ולא נטלה בה חלק, ואדרבה שאילו היתה יודעת על כך היתה נוטלת חלק בראש ומתאמצת להכין את כל הדרוש לשם כך, ומגודל צערה מתה**. ואולם כיון שבני אדם יסברו שפרחה נשמתה משום שנצטערה שבנה מת לכן הודיע הכתוב שכל חייה שוים לטובה, ומה תחילתה בצדקות אף סופה בצדקות, שלא נצטערה על עצם העקידה כי זהו רצון ה' וצדקת כמותה מקיימת רצון בוראה ללא הרהור, אלא שנצטערה על אי השתתפותה במעשה זה. וזהו הטעם שה' העלים ממנה את העקידה, כדי להגדיל הנסיון לאברהם אבינו, שכן צדקנית כמו שרה ודאי היתה מעודדת ודוחפת אותו לעמוד בנסיון זה אילו היתה יודעת מכך.

והיינו **פירש"י** "בת מאה כבת עשרים לחטא, מה בת עשרים לא חטאה, שהרי אינה בת עונשין, אף בת מאה בלא חטא", שלכאורה פשיטא שתהיה בלא חטא בזקנותה כמו בנערותה, אלא ש"בלא חטא" היינו להודיע שלא חטאה בעקידה ולא נצטערה על עצם מה שנעקד בנה, אלא שנצטערה על שלא נטלה חלק בקיום רצון ה'. וזהו שלא כפי שסברו בני הדור ההוא ששמעו על העקידה ועל מיתת שרה, ואפילו אברהם אבינו סבר כמותם ולכן בא לספוד לשרה ולבכות על כך שלא עמדה בנסיון זה, אך הקב"ה בוחן כליות ולב הודיענו בתורתו את רום מדרגתה של שרה ואת התבטלותה הגמורה לדברי השי"ת.

לבן סבר שאליעזר נשלח להציע לו את בתו של אברהם אבינו לכלה

"ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכתה" (כג, ב)

האות כ' שבמילה "ולבכתה" זעירה וכאילו נכתב "ולבתה", ופירש **המהרי"ל דיסקין** משום שבת היתה לאברהם אבינו וכשמתה שרה מתה אף היא עמה, ובא אברהם וספד לשניהם [ושמה היה "בכל" ונרמז ב"לספוד לשרה ולבכתה", שספד לשרה ובכל].

ואולם **במסכת בבא בתרא** (טז, א) נחלקו התנאים האם לאברהם אבינו היתה בת, שלדעת רבי מאיר לא היתה לו בת, וזהו שנאמר (להלן כד, א) "וה' ברך את אברהם בכל", שנתברך שלא היתה לו בת [ור' מאיר לשיטתו שתיקן את ברכת "שלא עשני אשה"], אך לדעת רבי יהודה היתה לו בת, ובוזה בירכו ה' שהיתה לו גם בת וקיים מצות פריה ורביה.

וקשה לי לדברי **המהרי"ל דיסקין**, שלדבריו שמתה בתו של אברהם אבינו מדוע הזכיר הכתוב להלן "וה' ברך את אברהם בכל" שהיתה לו בת, והרי גם אם היתה לו בת הרי נפטרה כבר ולא היתה קיימת באותה עת ומה הברכה בכך שהיתה לו פעם בת.

וכן מוכח **בתוס'** (בבא בתרא קמא, א ד"ה בת) שהקשו מדוע לא השיא אברהם את בכל בתו ליצחק [לדעה **במסכת סנהדרין** (נח, ב) שכן נח מותר באחותו. ולפי השיטות שלאבות היה דין בני נח, וכפי שכתב **הפרשת דרכים** (דרוש א') בדעת התוס'], ותירצו שקטנה היתה ולא רצה עדיין להשיאה ליצחק, או שהיתה בתו מהגר ולא משרה ולכך לא רצה להשיאה ליצחק. ועל כל פנים מוכח מקושייתם שבתו של אברהם אבינו עדיין היתה קיימת לאחר פטירת שרה. [ובדרך אגב, לתירוץ הראשון של התוס' קשה שהרי רבקה היתה קטנה ומדוע הסכים להשיאה ליצחק].

ב. ולהלן (כד, כט-ל) אצל לבן נאמר בתחילה "וירץ לבן אל האיש", ולאחר מכן "ויבוא אל האיש", ודקדק **המשך חכמה**, שמתחילה מיהר לבן ורץ אל אליעזר אך לאחר מכן האט את מהירותו. ופירש, שלבן שמע מרבקה שאליעזר נשלח על ידי אברהם אבינו לצרכי שידוך, ומיד התחיל לרוץ אל אליעזר כי סבר שאברהם מחפש שידוך לבתו בכל ושלח את אליעזר להציעה לו, אך מיד כשראה את התכשיטים שהעניק אליעזר לרבקה הבין שאליעזר נשלח למצוא כלה ליצחק ולכן חדל ממרוצתו "ויבוא אל האיש" בהילוך רגיל.

תרגיל המתנות של בני הת

"אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני ואקברה את מתי שמה" (כג, יג)

פירש"י "אתה אומר לי לשמוע לך וליקח בחנם, אני אי אפשרי בכך, אך אם אתה לו שמעני הלואי ותשמעני". והנה לאורך כל המשא ומתן עם עפרון לא הסכים אברהם אבינו לקבל את חלקת הקבר במתנה ובחינם אלא התעקש לשלם את מלוא שווייה. ויש להבין את פשר סירובו, בפרט בשעה זו שמתו מוטל לפניו, ומיד שהציעו לו ליטלה בחינם היה לו להסכים לכך.

אמנם ידוע ש"שונא מתנות יחיה" (משלי טו, כז), וכתב **הרמב"ם** (הל' זכיה ומתנה פי"ב הי"ז) "הצדיקים הגמורים ואנשי מעשה לא יקבלו מתנה מאדם, אלא בוטחים בה' ולא בנדיבים, והרי נאמר ושונא מתנות יחיה", ועל פי זה ביאר **הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי בברכת פרץ** שהנהגה זו היתה נר לרגליו של אברהם אבינו,

יהודה בן שלום ורינה שרעבי ז"ל
שמואל בן חיה פרידמן ז"ל
יעקב בן נעימה משה ז"ל

חיים בן דוד בכר ז"ל
צלחה בן שמחה מועלם ז"ל
חסן עמרם בן זוהרה אברהם ז"ל
יהודה בן פריזאד עזרי ז"ל

מלכה בת שמעה ע"ה ע"י כורש
יעקב בן חונצ'ה יצחק ז"ל
יעל בת כדיה נוני ע"ה
מנחם מנדל בן ברוך אשכנזי ז"ל

ר' בנימין בן סלחה ז"ל • סרח בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל • נאווה בת תאג'ה ע"ה
אהרן בן יחיא ז"ל • רחל בת סאלחה ע"ה
יחיא בן סלאת ז"ל

עלינו היא מחמת שבקי אתה בהזכרת השם. ומפני כן השתדלו ביותר לגרום לו לקבל מתנת חנים שעל ידי זה יהיה אסור לו להשתמש בשם וממילא יתבטל כחו. ולאור מה שנתבאר לעיל שאברהם אבינו לא רצה לקבל מהם מתנת חנים, בודאי שבני עפרון פירשו את סירובו כרצון להימנע ממתנת חנים כדי שיוכל להמשיך ולהשתמש בשם, אך טעות היתה בידם כי אברהם ניצח והצליח במעשיו בסייעתא דשמיא, ומה שסירב לקבל מתנה הוא משום ששונא מתנות יחיה.

צעף הפרנסה של רבקה אמנו

"ותמחר ותער כדה אל השוקת" (כד, כ)

בהקדמה לפירוש **ידי משה** על מדרש רבה הביא מדרש שאליעזר הגיע לחרון ביום א' של חג הסוכות. וכתב **פרדס יוסף** (ויקרא כג, מ), שאפשר שכנגד זה יש ניסוך המים בסוכות כדי להזכיר חסדה של רבקה שנתנה מים לשתות לאליעזר וגמליו, ועל ידי זה נגמר הזיווג עם יצחק ויצא מהם עם ישראל.

ומפני זה נזכר בתורה הרמז על ניסוך המים ביום שני בפסוק "נסכיהם" (במדבר כט, יח. ועיין רש"י שם), כי היום השני של סוכות הוא יומו של יצחק כפי סדר האושפיזין, ויצחק הוא דין וכדי להחליש דין זה יש צורך בחסדיה של רבקה, ומי ניסוך המים מסמלים ומזכירים את מי החסד שהשתתה רבקה אמנו לאליעזר וגמליו.

והוסיף, שהנה אמר **רבי מאיר מפרימישלאן** על הפסוק (להלן פס' סה') "ותקח הצעף ותתכס", שרבקה ראתה את מידת הדין והגבורה של יצחק, וכיסתה על הדינים הללו באותיות של "צעף" שהם ראשי תיבות **"עמך ישראל צריכים פרנסה"**, שטרדת הפרנסה היא סנגוריא על עם ישראל מפני מידת הדין. ולפי הנ"ל יתבאר עוד שכיון שבחג נידונים על המים שמשמלים פרנסה, לכן מנסכים מים להזכיר את זכותה של רבקה אמנו ולעורר את כח חסדיה כדי להמליץ ולבקש חסד ופרנסה בשביל ישראל.

וכה גדולה היתה הקפדתו בה עד שגם בשעה הקשה שמתו לפניו סירב לקבל מתנות וחפץ לשלם את דמי חלקת הקבר.

ב. ברם יש להבין מדוע באמת שונא מתנות יחיה, ומה גרוע ורע כל כך בלקבל מתנות. וכן מה הפשט בכך ששונא מתנות "יחיה" ומהו פשר הניגוד בין מתנה לבין חיים.

כדי להבין זאת יש לבאר תחילה מהם "חיים". שהנה מי מעין נקראים "מים חיים" אך מי גשמים המכונסים בבור אינם נקראים כן [ולכן הינם פסולים לטבילת זב והזאת מצורע וקידוש מי חטאת שטעונים מים חיים (כמבואר במס' מקואות פרק א')], ולכאורה מהו ההבדל ביניהם.

ונתבאר בכתבי רבינו **המהר"ל** בכמה מקומות, שמעין בשונה מבור נובע מעצמו [ולכל מעין יש מקור, ומקור כל המעיינות הוא נהר פרת] אך בור מקוה מימיו הינם מי גשמים שנקוו ונאספו לתוכו ולא באו אליו מכח נביעה עצמית. ולכן מי מעין נקראים "מים חיים", כי **גדר "חיים" הוא נביעה וחיות עצמית ללא תלות באחרים**, מה שאין כן מקוה שמימיו באים ממקור חיצוני.

ולאור יסודו זה חידש המהר"ל שלא כל מי שמקבל מתנה נקרא "אוהב מתנות", אלא השאלה היא מה ה"הלוך ילך" של האדם ומהי רגילותו, שאם הוא מצפה ומבקש בכל עת שיתנו לו מתנות ויעשו לו טובות בחינם, הרי שאינו מסתפק במה שהשי"ת מעניק לו אלא תולה הוא את חיותו במה שמקבל טובות הנאה מאחרים, וזהו היפך החיים. אך מי שענינו נשואות רק אל השי"ת ואינו מחפש באמתלאות שונות מתנות בשר ודם ואינו מפתח תלות בבני אדם, הרי הוא בבחינת "שונא מתנות" ולכך "יחיה", כי יש לו חיות עצמית ואינו תלוי באחרים. ולכן צדיקים ואנשי מעשה המשליכים יתבססו על ה' מקפידים שתהא חיותם רק מהשי"ת ולא מאחרים ומשום כך אין דרכם לקבל מתנות.

ג. והנה בני חת ועפרון הפצירו מאד באברהם שיטול את חלקת הקבר במתנה, וביאר **החתם סופר** (פס' ו') שכונתם היתה לרעה, כי הנה אמרו **בירושלמי** שמי שנהנה משום אדם אסור לו להשתמש בשם הקדוש. ובני חת חשדו שכל מעשיו של אברהם אבינו ובפרט נצחונו על ארבעת המלכים הם בכח הזכרת השם הקדוש, ורמזו לו זאת באמרם "נשיא אלהים אתה בתוכנו", כלומר שכל נשיאותך

קח מטר לברכה במגדל אור של תורה וחסד !

בניית קומת בית הכנסת שע"י מוסדות "דרכי תורה" בעיצומה.
תרומת מטר מזכה בהנצחה במבואה מפוארת להיכל בית הכנסת
ובית המדרש שע"י "דרכי תורה".
לפרטים: 054-2637798 או 08-9452903 ניתן לתרום בנדירים פלוס.

כולל ערב לבעלי בתים "חזון עובדיה" ע"ש מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל
שיעורי תורה מפני הרב ראובן גולן מדי ערב ב-15:20.

השיעורים אינם מתקיימים בבית הכנסת אלא ב-ZOOM
(לקבלת הקישור שלחו הודעה ל- 055-2537170)

- ◆ יום א'- הלכה בעיון- טור בית יוסף ושלחן ערוך הלכות חנוכה.
- ◆ יום ב'- איסור והיתר- הלכות כשרות המטבח והמאכלים.
- ◆ יום ג'- "סמיכת חבר"- תוכנית עולמית ללימוד הלכה לבעלי בתים עם מראי מקומות סיכומים ומבחינים בהכוונת הראש"ל הגאון הרב שלמה משה עמאר (הלכות מוקצה).
- ◆ יום ד'- הלכות שבת למעשה (מלאכת מבשל).
- ◆ יום ה'- אור החיים הקדוש על פרשת השבוע.

פרנס השנה: ידידנו היקר והנעלה ר' אברהם בן לונה טובול הי"ו לע"נ רחמים בן זוהרה ז"ל. ופרנס השבוע ידידנו ר' שאול בן חתון הררי הי"ו לע"נ עזרא בן פלורנס ז"ל, שאול בן בוליסה ז"ל, פלורנס בת שרה ע"ה, אברהם שלום בן רחמה כתון ז"ל, בת שבע בת רחל ע"ה. יזכה אותם ה' ברוב נחת והצלחה מכל יוצאי חלציהם, ובבריאות איתנה ונהורא מעליא ופרנסה טובה, ויבורכו הם ובני ביתם בכל הברכות הכתובות בתורה.

זמני התפילות

בביהכ"נ "דרכי תורה"

שבת קודש פרשת חיי שרה

מנחה ערב שבת- 16:15
הדלקת נרות- 16:23
שחרית (קרבנות)- 8:15
גמרא- 14:30
הלכה- 15:00
תהלים לילדים: 14:45
מנחה- 15:30
"רעוא דרעיון"- 17:05
צאת השבת- 17:13
ערבית מוצ"ש- 17:20

ימות החול

שחרית (קרבנות)- 8:15
מנחה (קרבנות)- 16:30
ערבית- 17:15.

לע"נ חללי "נצר אחרון"

אשר בן חנה איטה ויעקב שמולביץ ז"ל
ירון ראובן בן אירנה ושלום פרייברגר ז"ל
יצחק בן יוסף ושרה גרין (ירקוני) ז"ל